

En la reobertura del Museu Nacional d'Art de Catalunya

A Barcelona, el dia 16 de desembre de 2004, es va reinaugurar el MNAC amb gran solemnitat institucional i amb gran alegria per part dels professionals de l'art i de tots els afeccionats. Situat a l'edifici del Palau Nacional de Montjuïc, que va ser construït per a l'Exposició de 1929, el Museu completa finalment la seva remodelació i permet presentar en els seus cinquanta mil metres quadrats el bo i millor del patrimoni artístic de Catalunya, des del romànic fins a mitjan segle xx. S'agrupen de nou en un sol indret l'antic MAC (Museu d'Art de Catalunya), el MAM (Museu d'Art Modern), el Gabinet de Dibuixos i Gravats, el Gabinet Numismàtic i la Biblioteca General d'Història de l'Art. Culmina, d'aquesta manera, el projecte de rehabilitació iniciat el 1985 amb un encàrrec als arquitectes Gae Aulenti i Enric Steegmann i que han acabat la mateixa Gae Aulenti i Josep Breda, amb un cost total de 122 milions d'euros. L'excel·lent durada de les obres —vint anys— i el seu cost creiem que mereixen una certa reflexió que, per força, ha de remuntar-se en el temps.

La història i el progrés dels museus a Catalunya, i a Barcelona en particular, mai no han estat simples ni lineals; de fet, són accidentats i complexos com ho ha estat la vida del país en els darrers dos segles. L'Acadèmia de Bones Lletres va ser qui va iniciar, cap al 1835, la recollida de materials arqueològics i lapidaris que es van disposar el 1844 a l'exconvent de Sant Joan de Jerusalem. La Comissió Provincial de Monuments va continuar en paral·lel aquesta tasca fins que, finalment, el 1875, l'Estat va cedir la capella de Santa Àgueda i hi va establir el Museo Provincial de Antigüedades de Barcelona, sota l'autoritat de la Direcció General d'Instrucció Pública a Madrid, amb l'aplec dels fons de l'Acadèmia i els de la Comissió de Monuments. Diverses iniciatives sostingudes per l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona van confluir el 1902 en la creació de la Junta de Museus i Belles

Arts, la qual va prendre un nou impuls amb la Mancomunitat de Catalunya i va donar com a fruit més destacat l'obertura, el 1915, del Museu d'Art i d'Arqueologia a l'edifici de l'antic arsenal del parc de la Ciutadella, que havia incorporat des de 1906 un dipòsit molt destacat de pintura procedent de l'Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi. L'Estat es va negar a incorporar l'antic fons del Museo Provincial de Antigüedades dins el nou museu, situació absurda que es va mantenir i agreujar amb la dictadura de Primo de Rivera, que fins i tot va suspendre la Junta de Museus i va acomiadar Joaquim Folch i Torres, que era el director del Museu des de 1920.

La proclamació de la República va permetre, el 1932, la supressió del Museo Provincial i la cessió dels seus fons a la reestablerta Junta de Museus. La Generalitat va iniciar aleshores una profunda reorganització dels museus a Barcelona. Amb el fons d'arqueologia es va crear el Museu Arqueològic de Barcelona sota la direcció de Pere Bosch i Gimpera i amb seu a l'antic Palau de les Arts Gràfiques de l'Exposició de 1929, on encara roman. Els fons d'arts decoratives es van situar a l'antic Palau Reial de Pedralbes, els instruments musicals van anar al palauet Albéniz, mentre que la resta va passar a constituir el Museu d'Art de Catalunya amb seu al Palau Nacional de Montjuïc. La biblioteca i el gabinet de dibuixos i gravats es van situar al Poble Espanyol. Aquesta proposta responia a la necessitat doble de cedir l'edifici històric i monumental del parc de la Ciutadella com a seu del nou Parlament de Catalunya, i alhora donar un nou ús cultural a edificis sense destí després de l'Exposició de 1929. La inversió de la Generalitat en l'adaptació dels edificis i en la nova presentació de les col·leccions va ser molt important i es va fer amb gran rapidesa, ja que, el novembre de 1934, es va inaugurar el Museu d'Art de Catalunya al Palau Nacional. D'altra banda, el Govern va adquirir en aquelles mateixes dates, el 1932, la col·lecció Plandiura, per a la qual va fer un gran esforç, ja que es va pagar mitjançant un crèdit bancari que fins i tot incloïa com a garantia una hipoteca sobre determinats edificis oficials. La guerra i el seu desenllaç van aturar dramàticament aquest procés. La Junta de Museus va desaparèixer, Folch i Torres va ser depurat, i els Museus de Barcelona van ser transferits a la Diputació —l'Arqueològic i el Cau Ferrat de Sitges— o a l'Ajuntament —el MAC i el d'Arts Decoratives. Per tal d'ocupar l'edifici de la Ciutadella, ara sense ús parlamentari, es va crear el Museu d'Art Modern amb les peces dels segles XIX i XX.

L'Ajuntament de Barcelona va continuar durant el franquisme la tasca d'ampliació de les col·leccions amb significatives adquisicions i donacions (Gil, Espona, Muntadas, Teixidó, Prats, Bertrand, etc.), però el natural envelliment de la presentació museogràfica i la progressiva i severa degradació de l'edifici, que no va rebre mai una inversió seriosa per a rehabilitació, feien poc rendibles a mitjà termini les renovacions parcials dels muntatges, com ara la de la secció de romànic el 1973 o la del gòtic el 1981, realitzades per Joan Ainaud, que en va ser director entre 1948 i

1986. El 1977 ja s'havien tancat les sales d'art del Renaixement i del Barroc, que a partir d'aleshores només es presentaven de forma intermitent i parcial en mostres molt selectives dins del Museu o en exposicions temporals. Entre 1987 i 1990 es van tancar els diferents espais expositius, de reserves i administratius, amb motiu de l'inici de les obres. El 1995 es van reobrir les sales d'art romànic, i el 1997, les d'art gòtic.

El nou projecte de reforma va ser encarregat el 1985 per l'Ajuntament —aleshores responsable únic del Museu— a Gae Aulenti, prestigiada per la recent obertura del Musée d'Orsay. La nova Llei de museus de la Generalitat de 1990 va convertir el MAC en Museu Nacional (MNAC) i va establir la creació d'un patronat a parts iguals entre l'Ajuntament i la Generalitat. Aquest fet obligava en la conjuntura d'aquells anys a una fórmula de col·laboració i acord entre organismes de signe polític divers, que es complicava, a més, per la indefinició del paper del Ministeri de Cultura, buscat com a finançador d'un terç de les obres de l'edifici i alhora refusat en el Patronat del Museu i en les despeses corrents de funcionament. La mateixa complexitat del projecte arquitectònic triat, que oscil·la de manera imprevisible i gratuïta entre el respecte i l'adaptació brutalista amb materials quasi efímers del noble palau claustrista de 1929, juntament amb el poc protagonisme que s'ha donat als professionals dels museus enfront dels gestors polítics i dels arquitectes, a més del ball de presidents del Patronat i de directors del Museu, expliquen segurament el retard espectacular i insòlit en l'enllestiment del Museu.

La responsabilitat política del petit calvari que han patit el Museu en aquests vint anys, els seus professionals i els ciutadans interessats per l'art correspon a totes les institucions implicades: l'Estat, la Generalitat i l'Ajuntament; però sembla evident que aquest projecte mai no ha estat vist pel govern de la Generalitat com una inversió cultural prioritària amb veritable valor estratègic, sinó simplement com un pidolaire més —encara que gran— a llista de les causes subvencionables. Res a veure, per tant, amb el sentit estructural del Museu dins l'ideal de la política «noucentista» de la Mancomunitat i de la Generalitat republicana, i amb l'entusiasme i la rapidesa d'acció que aquestes van acreditar amb molt poc temps i recursos migrats.

La culminació de les obres del MNAC permet finalment garantir la seva funció de divulgació cultural envers el gran públic i alhora ens obliga a tots a col·laborar en el ple funcionament de la institució. És l'hora de plantejar una política ambiciosa d'adquisicions, de continuar i aprofundir les exposicions temporals de recerca amb la revisió d'episodis concrets de la nostra història artística, de reforçar la Biblioteca com a instrument privilegiat de la recerca en història de l'art i, de forma immediata, de procedir a la informatització de tot el seu fons, de continuar i ampliar el pla de conservació preventiva i de restauracions del fons, etc., i de fer, en definitiva, del Museu el que li toca ser: un lloc viu i obert de consum i de producció cultural i científica.